

12. תלמוד בבלי מסכת במה נמרא דף י עמוד א

וזה שאלה שאל טורחוסדרופוס הרישע את ר"ע: אם אלהים אורב עניים הוא, מפני מה אינו מפרנסם? א"ל: כדי שניצולו אלו בחן מדינה של גיהנם.

13. כל הקמח לך בחיי עני צדקה

כמה גדול התועלת שמגיע אל העשיר מן העני כשנותן לו צדקה, יותר מן התועלת שמגיע לעני מן העשיר, כי תועלת העני עם העשיר אינו אלא בשעה שהוא עובר זמנו בחיי העוה"ו, אבל תועלת העשיר הוא שזוכה לחיי העוה"ו...¹

14. ספר החינוך מצות טו

מצות הלוואה לעני

1 לחלוות לעני, כהשגת היד כפי מה שצריך לו, למען הרחיב לו ולהקל מעליו אחרתו. וזאת המצוה של הלוואה היא יותר חזקה ומחוייבת ממצוה נתינת הצדקה, שמי שנתגלה ונדע דחקו בין בני אדם ויגלה פניו לשאול מזה אין דחוק ואפילו כמי שעדיין לא בא לאותה בושה וירא מהכנסו בה, ואם יהיה לו מעט סעד של הלוואה, במה שירוחק מעט איל לא יצטרך לבא לשאלה לעולם, וכשירחמו האל בלוינו ישלם נשיו ויחיה בנותר. ועל כן שהירחינו תורתנו חשילמה על זה לטעם המד בהלוואה טרם יצטרך לבוא אל השאלה, שנאמר (שמות י"ב, כ"ד), אם כסף תלוה את עמי, ואמרו זכרונם לברכה במכילתא [נאמן] כל אם הם שבתורה רשות חוץ משלשה שהם חובה, וזה אחד מהם, ויכירו חז"ל מדכתיב במקום אחר בתורה דרך צואה וחלבש תעביטנו [דברים ט"ו, ח'].

שורש המצוה, שרצה האל לחיות בראוי מלומדים ומורגלים במדות החסד והרחמים, כי היא מדה משובבת, וממנו הלכה גופם במדות הטובות יהיו ראויים לקבלת הטובה, כמו שאמרנו שחלות הטוב והברכה לעולם על הטוב לא בהכרח, ובהכרח השם יתברך לטובים להטיב לעולם. ואם לא מצד שורש זה הלא הוא ברך הוא יספק השם יתברך מחסורו וזולתו, אלא שהיה חסדו ברך בני אדם שיענינו שלוחים לו לכותנו. ועוד טעם אחר בדבר, שרצה האל ברך הוא לפרנס העני על ידי בני אדם מוגדל חסאו, כדי שיוכר במכאוב בשני פנים, בקבלת הבושת מאשר כגילו ובצמצום מזונו. ומענין זה שאמרנו כדי ליכנותו השיג חכם מתכנינו למין אחד ששאלו, אם אלהים אורב עניים שהרי צייה עליהם, למה אינו מפרנסו, וכו', כמו שפא במסכת (עבודת אלה) [זה] [נכאן בתרא דף י ע"א].

15. תלמוד בבלי מסכת סוטה דף יד עמוד א

ואמר רבי חמא ברבי חנינא, מאי דכתיב: + דברים יג+ אחרי ה' אלהיכם תלכו; וכי אפשר לו לאדם לחלף אחר שכנינה? והלא כבר אמר: + דברים ד+ כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא; אלא לחלף אחר מנותניו של חסדיש, מה הוא מלביש עורומים, דכתיב: + בראשית ג+ ועש ה' אלהים לאדם ולאשתו כנותנו עור וילבישם, אף אתה חלביש עורומים; הקב"ה בקר חולים, דכתיב: + בראשית ח+ וירא אלו ה' באלוני מלוא, אף אתה בקר חולים; והקב"ה ניחם אבלים, דכתיב: + בראשית כה+ ויהי אחר מות אברהם ויברך אלהים את יצחק בנו, אף אתה נחם אבלים; והקב"ה קבר מתים, דכתיב: + דברים לד+ ויקבר אותו בגיא, אף אתה קבור מתים

16. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קלג עמוד ב

אבא שאול אומר: ואנורו - הוי דומה לו: מה הוא חנון ורחום - אף אתה היה חנון ורחום.

17. ספר המצוות לרמב"ם מצות עשה ח

והמצוה השמינית היא שצונו להדמות בו יתעלה לפי יכלתו והוא אמרו (תבוא כח) והלכת בדרכיו. וכבר כפל צויו זה ואמר (עקב י ויא) ללכת בכל דרכיו וזה בפירושו וזה מה שקדשו ברך הוא נמרא חסם אף אתה חיה רחום מה חקב"ה נמרא חסו אף אתה חנון אף אתה חיה חנון מה חקב"ה נמרא חסו אף אתה חיה חסיד וזה לשון ספרי (סי"ט עקב). וכבר נכפל הצויו הזה בלשון אחר ואמר (ראה נג) אחרי י"י חסיד אף אתה חיה חסיד וזה לשון ספרי (סי"ט עקב). וכבר נכפל הצויו הזה בלשון אחר ואמר (ראה נג) אחרי י"י אלהים תלכו וזה בפירושו גם כן (סוטה ד' א) שענינו להדמות בפעולות הטובות והמדות החשובות שיתאר בהם האל יתעלה על צד המשל יתעלה על הכל עילוי רב:

18. תלמוד בבלי מסכת נדרים דף סד עמוד ב
 ותנא, ארבעה חשובין כמת: עני, ומצורע, וסומא, ומי שאין לו בניים, עני - דכתיב: כי מותו כל האנשים, מצורע - דכתיב: + במדבר יב + אל לא תהי כמת, וסומא - דכתיב: + איכה ג + במחשכים השיבני כמותי עולם, ומי שאין לו בניים - דכתיב: תבה לו בניים ואם אין מתה אנכי.

19. תלמוד בבלי מסכת יומא דף ב עמוד א

משנה. שבעת ימים קודם יום הכפורים מפרישין כהן גדול מביטוי ללשכת פרחדרין, ומתקנין לו כהן אחר תחתיו, שמא יארע בו פסול. רבי יהודה אומר: אף אשה אחרת מתקנין לו, שמא תמות אשתו. שנאמר + ויקרא טז + וכפר בעדו ובעד ביתו, ביתו זו אשתו. אמר לו: אם כן אין לדרב סוף.

20. רב הירש כב: ב

one self equally giving hence, equally giving oneself up, dedicating oneself to the object, and seeking to bring the other as best as possible to oneself, accordingly, to strive for the most intimate communion with someone. It is the opposite of one related to one, really to be a best, to find of to keep the other as far away from oneself. For though the existence of the object is a necessity for one, his absence, his complete nonexistence, death, is desirable.

21. ספר העיקרים מאמר רביעי פרק יח

1 מה שהביא האנשים לפקפק בתפלה קרוב למה שהביא אותם לסלק ידיעת השם. וזה שרם אומרים שלא ימליט הדבר מחלוקה אם שנגזר מהשם טוב מה על איש מה או לא נגזר. ואם נגזר אין צריך תפלה, ואם לא נגזר איך תועיל התפלה לשנות רצון השם לנגזר עליו טוב אחר שלא נגזר, שלא שיתנה השם מן הרצון אל לא רצון ולא מלא רצון אל רצון, ובעבור זה יאמרו שלא יועיל כשרון המעשה אל שיצטרך לאדם מהשם בעבור טוב מה, וכן יאמרו שלא תועיל התפלה להשיג טוב מה או להתפלל מרגע שנגזר עליו....

2 וזה הידעת אינו נכון, שהשפעות העליונות יושפעו על המקבל בהיותו במדרגה דיועה והכנה ידועה לקבלם, ואם לא יכיל האדם עצמו לקבל השפע החיה הנה הוא המונע טוב מעצמו, שאם נגזר על איש מה על דרך משל שצילתו תבואתו בשנה פלונית והוא לא יחרוש ולא יזרע בשנה החליא, אף אם ימסיר השם מטרות עזו על פני תבל ארצה לא תצלתה תבואתו אחר שלא חרש וזרע, והוא מונע מעצמו הטוב החיה בשלא תכין עצמו לקבלו.

3 ולפי זה נאמר שכשנגזר על האדם טוב מה הנה הוא נגזר עליו במדרגה דיועה מכשרון המעשה, וזה כלל יעודי התורה, וכן כשנגזר עליו עת מה הנה הוא נגזר בהיותו במדרגה דיועה מהרע או בהכנה ידועה, ובשתתתנה המדרגה החיה או התכנה החיה תשתנה הנהגה בתוכה לטוב או לרע.

4 וזה כמלך שגזר על כל הערלים שבמדינה פלונית שיהיו לו או לטוב כפי ההכנה שנתחדש באיש החיה, ולזה היה שתשתנה בלי ספק הנהגה החיה והבטל מעליו לרע או לטוב כפי ההכנה שנתחדש באיש החיה, ולזה היה ההשתדלות בשעתי הטוב וכשרון המעשה טוב והכרחי בכל דבר, שהוא תכנה לקבל השפע האלהי או לבטל מעליו המגורר....

5 ומזה הצד הוא שתועיל התשובה לרשע, שעל ידי התשובה הוא כאילו הפך לאיש אחר שלא נגזר עליו אותה וזרה, שהרי אחת נאמר עליו רק לא היה כאחאב אשר התמכר לעשות הרע בעיני השם, ואחר שנגזר עליו זרה לפי גשם ותכסה בשק ונכנע לפני ה', נאמר לאלהיו ען כי נכנע אחאב מפני לא אביא הרעה במוי בימי זרה בנו אביא הרעה על ביתו, וזה יורה שהנהגה הנהגה על הרשע הוא בהיותו בתואר החיה מן הרוע, וכששתתנה מן התואר החיה על ידי התשובה, הנה הוא כאילו הפך לאיש אחר שלא נגזר עליו אותה זרה.

6 ועל זה הדרך הוא מביא שותעיל התפלה או כשרון המעשה אל שיוכן המתפלל לקבל שפע הטוב או לבטל ממנו הרע הנגזר עליו, לחיותו משתנה ממדרגת הרע שיהיה בו, וזו הטענה רמו אליה בפרק ביהיות מאשים את איוב שלא היה מתפלל לשם להצילו מרעותו ולא היה מכין עצמו לבטל מעליו המגורר. וזה שאמר לו אם אתה חכונת לבד ופרשת אליו כפיך אם או בידד החזיקוהו כי אז תשא מנך ממוס ווי, כלומר אם תכין לבד להתפלל ולתקן מעשיך אין ספק שעל ידי התפלה וכשרון המעשה תמלט מן הצרות הללו, ומגורר תבאר שהתפללה וכשרון

ר"א ר"טו, ולעודדים אותם: הצדקה לשלוחים (כ"ב ה' א') - ששע קיים מיוחד על תלמוד תורה המשוער לקידוש וטוהר הרוח. אם מצוים לשמור על יחד קדושת הרוח עם ילי לילוד התורה.

לימד התורה בעמק גדלות חכמת וגיור לעם.

ומצוה עליו להיות עם חכם ונבון ונגיד גדול אם את עונתים את התורה את חופכים לעם שרצה ומי קטן, רש על זה אישור מדרגת בקיאות, ליאת רחוקות כותבאות מרחבתות בן התורה והיסת הרעת המנהג אמורה; הנה ששעתי (אבות ב"ג פ"ד): "ר' זוטאי בר-אמי בשם ר"ם אומר כל חסות דבר אחד מפשטנו

ט מעלה עליו הכתוב כאלו מתחייב בפשו שנאמר רק השמר לך ושמור משך וכו'". ועיי בדברי החוספות (ברכות יא, ב, ד"ה שכר נטרט), שתקשו מאי שניא שמבטרים לישב בקובה על כל שפירה וטורה ואלו ברבות התורה מברכים רק פעם ליום, והיוצא: "וי"ל דשאני תורה שאנו מייאש דמנו דכל שנה אדם מרחיק ללמוד זכותה והגיע בו קיים ולילה והוי כמו חשב כל היום בלא תפסק". || לכאורה צ"ע, דהרי במעל אינו לומד וכשעסק בעסקיו אינו חושב על דבר ת"ת וישנו תפסק בין ברבה לצורה אבל למי דבינו, שיש תובה מיוחדת לראות ואמן לתורה לקשור בה בכל ימי הנפש ולאו מיוחד על היסת הידע מתורה והמדד ענין בה הכל מושב.

ברכה התורה חלה לא רק על קיים מצות חובת תלמוד תורה

על ידי פעולה לומד משה, אלא גם על החיקה הכללית להפצא של תורה והתבולע לחיות קשורים ולבקש בהם סבובין לדבר, נמש הברכה, "לעסוק בדברי תורה" במילים. ללמד דברי תורה - וזאת ממש שהברכה תקנות על החיקה להורה ולתורה. האדם על ידה ולא על חובת לימוד גרידא, והיות חיקה זו מתפשטת כל היום, ברבה אחר בספקות דאין התורה בעסקיו וממשיק עיסוקו בתורה במעל אינו מסוה דעת המורה, והוי כמו קושב כל היום בלא תפסק".

ו (כ"ב, ל"ג) תקדשוהו בחיי בניי. כל בית ישראל מצויין על קידוש השם. וצ"ב למה לא אמרה מצוה זו בלשון ציוה, קדשו את שמי, ולא בלשון ספור, כאלו אמרה התורה שכבודו יחי' ויקדשו

בית בניי.

ה"ל שהתורה גילה את הדרך המביאה לירי קידוש השם עד מסירת נפש, ועד ככלל. גבורה של מסריג, ללמוד הכל - וחי האדם אינו באה באופן זה פסטי, או ברצון לקיים מצות קידוש השם, אלא באה בתרצה מן הקל אל הכבד, והודי כשר ונהוג בקדושה כאבלי' בודי אישית בסמיות ובהת' והבחי, ושואף לקדושה אליהם, מותרת ודאגה על השאה מביא מנחת תמימה השומרת מפניש את פני מלכות שקר או רמילות מקיים מצוה זו כראוי, או ממחוקים בקרב קומת הקדושה, שדוג' וחי ומצוה, וכל אשר יש לו מוקשים לשיטת, ואז כאשר ימנע עין לקין במסות של מסירת נפשו, או כוח הקדושה שבקריב ישריחה לפסור נפשו בטבילי ה', וכאלו מאלפי ימנעו להי, ויקדים כוח הקדושה בחיך בניי, מבלי ציוה מיוחד.

והבי זה למדע משה שישירד זהב [ברכת] שהוציאו את ר"ע לפינתו ומרקי את כבוד בספרות של גדול, הוא היה קורא את שפני, שהיוה הנמצא במצב מרד' ואיום כוח, ולחיות ודוק בהי ולא להתשוב עם המורין שהיוצאי, עוררה תמימה אפילו לחלופי שירדע מנהלונת הקדושות של רבם ושאלו עד כאן והתקן לקבל מלכות שמים במצב כבוד השיב לזם ר"ע כל ימי חייו מפניש על צוהי יצא לירי וקיימתה פיי שנתה זה לא בא לר"ע כעת, אלא מקדושת חיי' שהקדיש לשיטת כל ימיו.

28. תוספות מסכת בנה בתרא דף כא עמוד א

כל מציון תצא תורה - לפי שהיה רואה מדושה גדולה ובהנים עוסקים בעבודה היה מכוון לבן יותר לראות שמנים וללמוד תורה כדדשי' בספרי למען תלמד לדאוג וכו' גדול מעשר שני שמבוא לירי תלמוד לפי שהיה עומד בירושלים עד שיאכל מעשר שני שלו והיה רואה שכולם עוסקים במלאכת שמים ובעבודת היה גם הוא מכוון לראות שמנים ועוסק בתורה.

29. רמב"ם הלכות מלכים פרק ג

הלכה ד
ולא ירבה לו כסף וזהב וזהב להניח בגזיו ולהתנאות בו או להתנאות בו, אלא כדי שיתן לחייבותיו ולעבדיו
ולשמשייו, וכל כסף וזהב שירבה לאוצר בית ה' ולהיות שם מוכן לצרכי הצבור ולמלחמתם חרי זה מצוה
להרבותו, ואין אסור אלא להרבות לעצמו בבית גזיו שטאמר ולא ירבה לו, ואם הרבה לוקח.

הלכה ה
חמלק אסור לשנות דרך שכרות, שטאמר אל למלכים שתי יין, אלא יהיה עוסק בתורה ובצרכי ישראל בניום
ובלילה, שטאמר והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו.

